

معیارهای اصلح در آیات، روایات و کلام امام و رهبری

عهده دار شدن هر مسئولیتی نیازمند برخورداری افراد از ویژگیها و شرایطی است که این ویژگیها و شرایط بسته به اهمیت مسئولیت ها، اهمیت و حساسیت بیشتری خواهد داشت و بی تردید در مسئولیتی همچون نمایندگی مجلس شورای اسلامی، کسانی که عهده دار این مسئولیت می شوند باید از صلاحیت و شایستگی لازم برخوردار باشند. در این نوشتار نگاهی گذرا به معیارهای اصلح از منظر آیات و روایات و کلام امام و رهبری خواهیم داشت.

معیارهای افراد اصلح از منظر قرآن مجید

۱. علم و آگاهی و تعهد و امانتداری

«قال اجعلنی عل خزائن الارض انی حفیظ علیم» «یوسف گفت مرا سرپرست خزائن سرزمین مصر قرار ده که نگهدارنده و آگاهم» (سوره یوسف، آیه ۵۵)

در این آیه شریفه علم و آگاهی و حفظ و امانتداری به عنوان دو شرط اساسی پذیرش مسئولیت بر شمرده شده است. روشن است که علم و آگاهی و حفظ و امانتداری در هر کاری متناسب با آن می باشد و با توجه به جایگاه مهم مجلس و نمایندگی مجلس افرادی که انتخاب می شوند باید به تناسب این جایگاه دارای علم و تعهد لازم باشند.

۲. قدرت و توانمندی

«ان الله اصطفاه علیکم و زاده بسطه فی العلم و الجسم» «خداوند او (طالوت) را بر شما برگزیده و او را در علم و قدرت وسعت بخشیده است» (سوره بقره، آیه ۲۴۷)

در این آیه شریفه علم و توانایی ملاک گزینش طالوت از سوی خداوند معرفی شده است. این دو ملاک با تناسب هر کاری برای افرادی که عهده دار آن می شوند، ضروری است زیرا بدون برخورداری از توانایی علمی و جسمی لازم، امکان انجام مناسب آن کار وجود نخواهد داشت.

۳. توجه به ارزش ها و نیازهای جامعه

«الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصلاه و اتوا الزکاه و امروا بالمعروف و نهوا عن المنکر» «آن کسانی که هرگاه در زمین به آنها قدرت بخشیدیم، نماز را بر پا می کنند و زکات می دهند و امر به معروف و نهی از منکر می کنند.» (سوره حج، آیه ۴۱) نماینده مجلس با بهره مندی از فرصت نمایندگی باید در مسیر بندگی خداوند (اقامه نماز)، برپایی ارزش ها در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی (امر به معروف) و مقابله با ضد ارزش ها در همه ابعاد (نهی از منکر) و توجه به نیازهای جامعه (ایتاء زکات) گام بردارد.

معیارهای افراد اصلاح از منظر روایات

۱. تقوا و پارسایی

قال الصادق علیه السلام: «استشر العاقل من الرجال الورع فانه لا يأمر الا بخير و اياك و الخلاف فان خلاف الورع العاقل مفسده فى الدين و الدنيا» «مرد خردمند پارسا را به رایزنی طلب که جز به نیکی سفارش نکند و مبادا با غیر او مشورت کنی؛ چرا که ناپارسای بی‌خرد، [باعث] فساد دین و دنیا است». (وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۳۲)

۲. خردمندی

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند: «استرشدوا العاقل و لاتعصوه فتندموا» «با انسان خردمند رایزنی کنید و از رأی او سرمپیچید که پشیمان خواهید شد» (بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۱۰۵)

«من شاور ذوی الالباب ذلّ علی الرشاد» «آن که با خردمندان به شور پردازد، به راه رشد و موفقیت راهنمایی خواهد شد.» (همان)

۳. تخصص و دانایی

قیل لرسول الله (ص): ما الحزم؟ قال (ص): مشاورة ذوی الرأی و اتباعهم «از پیامبر اکرم (ص) پرسیده شد: دوراندیشی چیست؟ فرمود: رایزنی با صاحب نظران و پیروی از آنان».

۴. خیر خواهی

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند: «مشاورة العاقل الناصح رشد و یمن و توفیق من الله...» «رایزنی با خردمند خیر خواه رشد و میمنت و توفیقی از سوی خدا است...» (همان، ج ۷۲، ص ۱۰۵)

۵. خوف الهی

امام صادق (ع) می فرمایند: «شاور فی امرک الذین یخافون الله» «در امورت با کسی رایزنی کن که خدا ترس باشد» (همان، ص ۹۸)

۶. آزادگی، دین داری، دلسوزی، صمیمیت و برادری و رازداری

امام صادق (ع) می فرمایند: «ان المشورة لاتکون الا بحدودها الاربعه... فاوله ان یکون الذی تشاورة عاقلا و الثانیه ان یکون حراً متدیناً و الثالثه ان یکون صدیقا مواخیا و الرابعه ان تطلعہ علی سرک فیکون علمه به کعلمک ثم یسر ذلک و یکتبه» «مشورت ثمربخش نیست؛ جز آنکه ارکان چهارگانه آن تحقق پذیرد: ۱. طرف مشورت خردمند باشد؛ ۲. آزاد مرد دیندار باشد؛ ۳. صمیمی و برادرسان بوده باشد؛ ۴. او را از راز خود در مسأله مورد رایزنی چنان آگاه سازی که خود آگاه هستی و او این راز را مخفی دارد و کتمان نماید» (مکارم الاخلاق، ج ۲، ص ۸۰)

۷. توجه به مردم و برخورد محبت آمیز با آنان

حضرت علی علیه السلام می فرمایند: «وان عملک لیس لک بطعمه و لکنه فی عنقک امانه» «و همانا مسئولیتی که بر عهده توست وسیله آب و نان نبوده و بلکه امانتی در گردن تو است» (نهج البلاغه، نامه ۵) را همواره در نظر دارد و در برابر دیدگان خویش قرار می دهد، نسبت به امور و مشکلات مردم بی

تفاوت نبوده و نسبت به آنان محبت خواهد داشت که البته همین مسأله موجب محبوبیت او خواهد شد و این همان فرمانی است که حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر فرمودند: «و اشعر قلبک الرحمة للریة و المحبة لهم و اللطف بهم و لا تکون علیهم سبغاً ضارياً تغنم اکلهم» «مهربانی با مردم را پوشش دل خویش قرارده و با همه مهربان باش. مبادا هرگز چونان حیوان شکاری باشی که خوردن آنان را غنیمت دانی» (نهج البلاغه، نامه، ۵۳)

«معیارهای اصلح از نگاه امام خمینی ره»

۱. تعهد به اسلام، شناخت نیازهای کشور و اطلاع از مصالح و مفاسد کشور

«انتخاب اصلح برای مسلمین یعنی انتخاب فردی که تعهد به اسلام و حیثیت آن داشته باشد و همه چیز را فهمد و چون در مجلس اسلام تنها کافی نیست بلکه باید مسلمانی باشد که احتیاجات مملکت را بشناسد و سیاست را بفهمد و مطلع به مصالح و مفاسد کشور باشد و ممکن است به شما و گروه شما هم مربوط نباشد، که اگر اصلح را انتخاب کردید، کاری اسلامی می کنید و این یک محکمی است برای خودتان که تشخیص بدهید انتخاب برای اسلام است یا برای صلاح خودتان (صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۵۲)

۲. آگاهی از مسایل روز

«اشخاصی را انتخاب کنیم که از هر جهت صالح باشند. مسلمان بودن تنها فایده ای ندارد، باید جمهوری اسلامی را قبول داشته باشد و از مسائل روز اطلاع داشته باشد. سعی کنید مثل مرحوم مدرس را انتخاب کنید - البته مثل مدرس که به این زودبها پیدا نمی شود- کسانی را که انتخاب می کنید باید مسائل را تشخیص دهند، نه از افرادی باشند که اگر قدرت دیگری تشری زد بترسند، باید بایستند و مقابله کنند» (صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۹۸)

۳. متعهد و معتقد به اسلام و نظام و عدم تمایل به شرق و غرب

«اشخاص متدین، اشخاص مطلع، اشخاص متعهد، اشخاص عقیده مند به نهضت، اشخاصی که نه مایل به طرف شرق هستند و نه مایل به طرف غرب بلکه در صراط مستقیم انسانیت و اسلام هستند، آنها را انتخاب کنید. سرنوشت خودتان را به اشخاص امین بدهید» (صحیفه امام، ج ۸، ص ۳۸۵)

«کسانی را انتخاب کنند که صددرصد مسلمان و معتقد به احکام اسلام و متعهد به اجرای احکام اسلام و مخالف با مکتب های انحرافی و معتقد به جمهوری اسلامی باشند.» (صحیفه امام، ج ۱۲، ص ۲۷۷-۲۷۸)

۴. وفاداری نسبت به مردم و مدافع اسلام ناب و مخالف اسلام آمریکایی

«مردم شجاع ایران با دقت تمام به نمایندگانی رأی دهند که متعهد به اسلام و وفادار به مردم باشند و در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند و طعم تلخ فقر را چشیده باشند و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام مستضعفین، اسلام رنجدیدگان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه جو، اسلام پاک پیتان عارف و در یک کلمه مدافع اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم باشند و افرادی را که طرفدار اسلام سرمایه داری، اسلام مستکبرین، اسلام مرفهین بی درد، اسلام منافقین، اسلام راحت طلبان،

اسلام فرصت طلبان و در یک کلمه اسلام آمریکایی هستند، طرد نموده و به مردم معرفی نمایند» (صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۱۰-۱۱)

۵. گرایش نداشتن به مکاتب انحرافی

« وصیت اینجانب به ملت در حال و آتیه آن است که با اراده مصمم خود و تعهد خود به احکام اسلام و مصالح کشور در هر دوره از انتخابات و کلای دارای تعهد به اسلام و جمهوری اسلامی که غالباً بین متوسطین جامعه و محرومین می باشند و غیر منحرف از صراط مستقیم - به سوی غرب یا شرق - و بدون گرایش به مکتبهای انحرافی و اشخاص تحصیلکرده و مطلع بر مسائل روز و سیاستهای اسلامی به مجلس بفرستند. » (صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۱۹-۴۲۰)

۶. دلسوز نسبت به مردم و طبقه مستضعف

«نمایندگانی متعهد، متفکر و دلسوز به ملت و خصوص طبقه مستضعف و خدمتگزار به اسلام و مسلمین در مجلس شورای اسلامی بفرستید» (صحیفه امام، ج ۱۲، ص ۱۵۶)

«معیارهای اصلاح از نگاه مقام معظم رهبری»

۱. قصد خدمت و متصل نبودن به کانون های قدرت و ثروت

« کسانی هم که وارد عرصه انتخابات می شوند، باید یک تعهداتی، تعهداتی داشته باشند. این، خطاب به همه کسانی است که به عنوان نامزد وارد عرصه انتخابات میشوند، و خطاب به همه مردم است. مردم عزیزمان در سراسر کشور این رفتارها را در نامزدهای انتخابات تفرس کنند، دنبال کنند، دقت کنند. نامزد انتخابات باید با قصد خدمت وارد شود. اگر با قصد قدرت طلبی و جمع کردن پول و مسائل گوناگون و انگیزه های ناسالم دیگر وارد شود، به کشور خدمت نمیکند. نامزد انتخابات باید با انگیزه خدمت وارد شود؛ این را باید تشخیص داد، باید فهمید، باید حدس زد. اگر چنانچه نامزدها به مراکز ثروت و قدرت متصل شوند، کار خراب میشود؛ همچنان که امروز در به اصطلاح دموکراسی های دنیا، در آمریکا و غیر آمریکا این رسم هست؛ کمپانی ها و پولدارها به نامزد انتخابات در ریاست جمهوری یا در انتخابات کنگره پول میدهند، ولی او در مقابل آنها متعهد است. آن رئیس جمهوری که با پول دستگاه های گوناگون و مراکز ثروت سر کار بیاید، در مقابل آنها متعهد است. آن نماینده ای مجلسی که با پول فلان شرکت و فلان کمپانی و فلان ارباب و فلان پولدار توی مجلس بیاید، مجبور است آنجائی که آنها لازم میدانند، قانون جعل کند، قانون بردارد، توسعه و تضییق در قانون بکند. این نماینده به درد مردم نمیخورد. نه باید به مراکز ثروت های شخصی متصل بود، و نه به طریق اولی به ثروت های عمومی. کسی بیاید از پول بیت المال مصرف کند، برای اینکه به وکالت مجلس برسد؛ این دو برابر اشکال دارد، اشکال مضاعف دارد. اینها را باید مردم مراقب باشند. البته هر کسی را هم نمی شود متهم کرد. بگوئیم آقا این وابسته به فلان جاست، این وابسته به فلان کس است، این فلان پول را خرج کرده؛ باید اینها هم روشن شود، باید ثابت شود.

مردم باید چشمها را باز کنند، ملتفت باشند. خوشبختانه مردم ما بیدارند. افرادی که میتوانند انسان را خاطر جمع کنند، بین انسان و خدا حجت برای انسان درست کنند، انسان به اینها اطمینان کند؛ آنجائی که

خودش میتواند تحقیق کند، تحقیق کند. اینها لازم است.» (پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، بیانات رهبر انقلاب اسلامی در دیدار مردم قم به مناسبت سالروز ۱۹ دی، ۹۰/۱۰/۱۹)

«مردم باید کسانی را انتخاب کنند که به کانونهای ثروت و قدرت متصل نباشند؛ کسانی باشند که واقعاً مردم اینها را بخواهند؛ بر طبق وجدانشان، بر طبق دینشان، بر طبق وظائف انقلابی شان عمل کنند.» (پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، بیانات در جمع مردم کرمانشاه، ۹۰/۷/۲۰)

۲. اهمیت به دین، انقلاب، آینده، عزت و معیشت مردم

«در پیدا کردن نامزد مورد نظر دقت کنید. به کسی گرایش پیدا کنید که به دین مردم، به انقلاب مردم، به دنیای مردم، به معیشت مردم، به آینده‌ی مردم و به عزت مردم اهمیت می‌دهد.» (پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، بیانات در مراسم شانزدهمین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره) ۱۳۸۴/۳/۱۴)

۳. تعهد و کارآمدی

«نماینده باید متدین باشد. بی‌دینی و بی‌تقوایی چیز بدی است؛ هر جا باشد، انسان را آسیب‌پذیر می‌کند. اگر در جای حسّاس باشد، آسیب‌پذیری آن بسیار گران تمام خواهد شد.» (خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۸۲/۱۱/۲۴)

«نماینده باید کارآمد هم باشد. بعضیها متدین هستند، اما از آنها کاری ساخته نیست. باید به گونه‌ای باشند که بتوانند وظایفی را که بر عهده‌شان قرار دارد، انجام دهند.» (خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۸۲/۱۱/۲۴)

«وابستگی از لایبالگیری دینی حاصل می‌شود. نه این که هر کس متدین نیست، وابسته است؛ نه. بالاخره انگیزه‌های گوناگونی وجود دارد. اما کسی که متدین است، یک مانع اضافه برای وابسته شدن دارد. این خیلی مهم است. شنیده‌ام بعضی در حول و حوش مرحله‌ی اوّل انتخابات، گفته بودند «فلانی - شاید اسم ما را هم نیاورده بودند - یا برخی دیگر این قدر روی تدین تکیه می‌کنند، چه اهمیتی دارد؟ باید آدمهای متخصص به مجلس راه پیدا کنند. دکترها و مهندستها به مجلس بروند و مملکت را اداره کنند!» این، اشتباه است. نه این که برای مجلس، متخصص لازم نیست. چرا؛ برای مجلس، متخصص لازم است. ولی ما امروز تخصص کم نداریم. عرض من این است که: ای ملت ایران! بین همین مهندستها و دکترها، میان همین متخصصها و کارشناسها، بگردید متدینها را انتخاب کنید! به صرف ادعا، اکتفا نکنید. فردی را که می‌خواهید برگزینید، باید متدین باشد. متدین که شد، آن وقت انسان احساس خاطر جمعی می‌کند.» (بیانات در دیدار فرماندهان ارتش، ۷۵/۱/۲۸)

۴. دلسوز مردم به ویژه طبقه محروم

«[نماینده باید] دلسوز مردم - بخصوص طبقات محروم - باشد و برای آنها کار و فکر کند... اگر کسی وامدار دستگاهها و اشخاص و وامدار پول و قدرت شد، دیگر نمی‌تواند برای مردم دلسوزی کند. پس دلسوزی هم یک شرط بزرگ است.» (خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۸۲/۱۱/۲۴)

۵. انقلابی، مؤمن و شجاع

«بینید و بفهمید چه کسی را به مجلس می‌فرستید. آن کسی که به عنوان وکیل این ملت انقلابی و مؤمن و شجاع به مجلس می‌رود، باید انقلابی و مؤمن و شجاع باشد. اگر نگویم شجاعترین و مؤمن‌ترین و انقلابی‌ترین؛ لااقل در سطح این توده‌ی عظیم مردم که این گونه از خود درخشش نشان می‌دهند، باشد... دنبال آدمهای مؤمن و شجاع و انقلابی و کسانی که بتوانند قدرت این ملت را که در سایه‌ی ارزشهای انقلابی است حفظ کنند، باشید. کسانی که وقتی قوانینی می‌گذارند و موضعی می‌گیرند و نطقی می‌کنند، همه در این جهت باشد. این طور آدمی، شایسته‌ی آن است که به عنوان وکیل این ملت، به مجلس شورای اسلامی برود؛ آن کسی که بفهمد امام چه می‌گفت، چه می‌خواست و چرا می‌خوشید.» (خطبه‌های نماز عید فطر، ۷۴/۱۲/۱)

۶. پیرو خط امام

«وکیل آینده مجلس، باید دنبال راه امام و در خط او باشد؛ آن مرد بزرگ و انسانی که دشمنانش هم به عظمت و صداقت و شجاعت او اذعان و اعتراف می‌کردند. آن انسانی که ایران ضعیف و وابسته را از چنگ آدمهای فاسد و مدیران نالایق و وابسته بیرون آورد و به دست خود ملت داد. آن انسانی که توانست حرکت مردم را هدایت و این ملت را مجتمع و متحد کند و در راه آن هدف عظیم، به حرکت بیندازد. خط امام و ارزشها و وصیت‌نامه او را فراموش نکنید. آنچه را که این ارزشها به شما می‌آموزد، آنها را در آدمی سراغ کنید و وقتی پیدا کردید؛ قربه‌الی‌الله و محض رضای خدا، نام او را در صندوق رأی بیندازید. این، مجلس شورای اسلامی لایق شما و این ملت می‌شود. کار را این طور دنبال کنید.» (خطبه‌های نماز عید فطر، ۷۴/۱۲/۱)

۷. مخالف جدی فساد و اشرافی‌گری

«باید ضد فساد هم باشد و با فساد مالی و اقتصادی به شدت و به جد، از بُن دندان و نه به لفظ، مخالف باشد، تا با فساد مبارزه کند.» (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۸۲/۱۰/۱۸)

«من نسبت به شخص، هیچ گونه نظری ابراز نمی‌کنم؛ اما شاخصهائی وجود دارد. بهترین، آن کسی است که درد کشور را بفهمد، درد مردم را بداند، با مردم یگانه و صمیمی باشد، از فساد دور باشد، دنبال اشرافیگری خودش نباشد. آفت بزرگ ما اشرافیگری و تجمل پرستی است؛ فلان مسئول اگر اهل تجمل و اشرافیگری باشد، مردم را به سمت اشرافیگری و به سمت اسراف سوق خواهد داد...» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع مردم استان کردستان ۱۳۸۸/۲/۲۲)

۸. خدوم، امتحان داده، با کفایت، برنامه‌دار، خوشنام و جوانگرا

«نماینده باید خدوم، امتحان داده، با کفایت، برنامه‌دار، خوشنام و جوانگرا باشد و به جوانان اعتقاد داشته باشد. چنین افرادی در هر جای کشور حضور دارند، باید خود را موظف بدانند و بروند نامزد شوند.» (بیانات در اجتماع بزرگ مردم قزوین، ۸۲/۹/۲۵)

۹. بهترین از نظر ایمان، آمادگی برای حضور در میدانهای انقلاب و درد شناس ترین

«آن کسانی که به وسیله‌ی شورای نگهبان صلاحیت آنها اعلام می‌شود، معنایش این است که این از حداقل صلاحیت مورد نیاز برخوردار است. در بین این کسانی که اعلام می‌شوند، افرادی هستند با

صلاحیت‌های بالاتر، افرادی هستند در سطح پایین‌تر. هنر ملت ایران و مردم شهرها و حوزه‌های انتخابیه این است که دقت کنند، نگاه کنند، بشناسند اصلح را، بهترین را انتخاب کنند؛ بهترین از لحاظ ایمان، بهترین از لحاظ اخلاص و امانت، بهترین از لحاظ دینداری و آمادگی برای حضور در میدانهای انقلاب؛ دردشناس‌ترین و دردمندترین نسبت به نیازهای مردم را انتخاب کنند. اینها فرصتهایی هست، بایستی مردم عزیز ما در همه جای کشور - این دیگر مخصوص استان یزد نیست - هوشیارانه، با بصیرت تمام تلاش کنند، پیدا کنند و با رأی خود مسجل کنند و مجلس را - آن مجلسی را که مورد نیاز جامعه‌ی کنونی ماست - تشکیل بدهند.» (سخنرانی در اجتماع بزرگ مردم یزد، ۱۲/۱۰/۸۶)

۱۰. مورد طمع دشمنان نبودن و بی‌اعتمادی به دشمنان

«کسانی سرکار نیابند که دشمنان ملت ایران طمع بورزند که به وسیله آنها بتوانند صفوف ملت را از هم جدا کنند، مردم را از دینشان، از اصولشان، از ارزشهای انقلابی‌شان دور کنند.» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع مردم استان کردستان ۲۲/۲/۱۳۸۸)

«به نظر بنده این جور می‌رسد که چون یکایک افراد را ممکن است شناسیم - خود بنده هم وقتی این فهرستها را می‌آورند که بیایم رأی بدهم، بعضی از آدمهای این فهرستها را نمی‌شناسم اما اعتماد میکنم به آن کسانی که [اینها را] معرفی کرده‌اند، و نگاه میکنم بینم آن کسانی که این فهرست را معرفی کرده‌اند چه کسانی هستند؛ اگر دیدم اینها آدمهای متدین و مؤمن و انقلابی‌ای هستند، به حرفشان اعتماد میکنم و به [فهرست] آنها رأی میدهم؛ اگر دیدم نه، کسانی که این فهرست را داده‌اند کسانی هستند که به مسائل انقلاب، به مسائل دین، به مسائل استقلال کشور خیلی اهمیتی نمیدهند، دلشان دنبال حرف آمریکا و غیر آمریکا است، به حرفشان اعتماد نمیکنم.» (بیانات در دیدار مردم قم، ۱۹/۱۰/۹۴)

منبع: مرکز مطالعات و پاسخ‌گویی به شبهات حوزه علمیه قم